

Martin Heidegger

POLNÍ CESTA

Vede od zahradních vrat dvora k Ehnriedu. Staré lípy zámecké zahrady za ní vyhlížejí přes zed' — ať o velikonocích, kdy jasně svítí mezi klíčovými osením a probouzejícími se lučinami, či o vánocích, kdy se ztrácí pod sněhovými závěsemi za nejbližším pahorkem. Od božích muk zatáčí k lesu. Při jeho okraji zdravý vysoký dub, pod nímž stojí hrubě tesaná lavice.

Na lavici býval někdy položen ten či onen spis velkých myslitelů, o jehož rozluštění usilovala mladistvá neobratnost. Když se však hádanky kupily a nikde se neukazovalo východisko, pomohla polní cesta. Neboť ona tiše provází naše kroky po klikaté stezce chudého kraje.

Znovu a znovu se myšlení v těchto spisech nebo při vlastních pokusech pohybuje ve stopách, jež vrývá do polí cesta. Je stejně blízká krokům hloubala jako kročejům venkovana, který jde časně zrána žnout.

Častěji během let přivolává dub při cestě vzpomínky na hry mládí a první vyvolení. Když tehdy byl v hloubi lesa poražen ranou sekery dub, vyšel otec hledat lesem a slunnými pasekami hranici dříví přidělenou pro svou dílnu. Tam pak rozvážně pracoval mezi službou u orloje a zvonů, jež oba mají svůj vlastní vztah k času a časnosti.

Z dubové kůry však vyřezávali kluci své lodičky, jež opatřeny lavičkou a kormidlem pluly v metenském potůčku či ve školní kašně. Tyto plavby do světa nalézaly tehdy ve hrách ještě snadno svůj cíl a lodě se opět vracely ke svým břehům. Pohádkovost těchto plaveb zůstávala ukryta v tehdy ještě sotva patrném lesku, jenž obestíral všechny věci. Jejich říší ohraničovalo oko a ruka matčina. Zdálo se, jako by její nevyslovaná starost všechno ochraňovala. Ony plavby dětských her ještě nevěděly nic o cestách, při nichž mizí všechny břehy. Mezitím začala pevnost a vůně dubového dřeva zřetelněji promlouvat o zdoluhavém a pomalém růstu stromu. Sám dub pravil, že jedině tak vzniká vše trvalé a pevné; že růst znamená: rozevírat se dálavám nebes a zároveň zakořeňovat v temné zemi; že vše zdárné se zdaří jen tehdy, když je člověk práv obojímu: přístupen nárokům nebeských výšin i chráněn v náručí země, která jej nosí.

Stále ještě to říká dub polní cestě, jež jej mívá, jistá svou stezkou. Cesta shromažďuje vše, co kolem ní žije, a každému, kdo po ní jde, přináší to jeho. Tytéž role a lučnaté stráně provázející polní cestu, avšak v každé roční době jinou blízkostí. Ať se alpské pohoří nad lesy ztrácí do večerního soumraku, ať tam, kde se polní cesta přehoupne přes pahorek, stoupá do letního jitra skřivánek, ať sem zabouří z končin matčiny rodné vísky východní vítr, ať tudy dřevorubec při setmění vleče otep rosti, ať se výmoly polní cesty kolébá domů vůz s úrodou, ať na zemi trhají děti první petrklíče, ať po celé dny klade na krajinu svou ponurost a tíži mlhy, vždy a odevšad obklopuje polní cestu útěcha.

Jednoduché uchovává záhadu trvalosti a velikosti. Zavítá mezi lidmi nenadále, a přece potřebuje dlouhého zraní. V nepatrnosti každodenního opakování skrývá své požehnání. Rozsáhlost všeho toho, co vyrostlo a prodlévá kolem polní cesty, je nám dárce světa. V nevysloveném jeho řeči je, jak praví starý mistr písem i života Eckhart, Bůh teprve Bohem.

Ale útěcha polní cesty promlouvá jen tak dlouho, dokud žijí lidé, kteří, zrozeni v jiném ovzduší, ji mohou slyšet, kteří jsou poslušni svého původu, ne však otroky intrik. Člověk se marně snaží uvést zeměkouli do pořádku svým plánováním, nepoddá-li se sám útěše polní cesty. Hrozí nebezpečí, že lidé dneška budou nedoslýchaví vůči její řeči. Zní jim v uších už jen hluk aparátů, které pokládají téměř za hlas boží. Tak člověk ztrácí střed i cestu. Nesoustředěným se pak zdá jednoduché jednotvárným. Jednotvárnost omrzí. Omrzeli nacházejí jen pořád totéž. Prostota se vytratila. Její tichá síla se vyčerpala.

Pravda, rychle se zmenšuje počet těch, kteří ještě poznávají v prostotě své nabyté vlastnictví. Ale právě těch několik málo to bude, kteří zůstanou. Mírná moc polní cesty jim jednou umožní přetrvat obrovské síly atomové energie, jež vymyšlena lidskými výpočty se okula poutem jejich vlastních činů.

Útěcha polní cesty probouzí smýšlení, jež miluje svobodu a jež dovede ještě v příznivém okamžiku přejít ze zármutku ve vědoucí veselí. Brání zlořádu výlučné práce, který provozován sám o sobě prospívá jen nicotnostem.

V ovzduší polní cesty, proměnlivém během ročních dob, se daří vědoucímu veselí, jež se na pohled často zdá zádumčivým. Toto veselé vědění je nepotřebné. Nikdo je nezíská, kdo je nemá. A ti, kdo je mají, mají je od polní cesty. V jejich stopách se setkávají zimní bouře se žňovým dnem, vzrušená čilost jara s odevzdaným umíráním podzimu, zhlíží na sebe hra mládí a moudrost stáří. Avšak všechno je rozjasněno v jednom jediném souznění, jehož ozvěnu s sebou cesty všude mlčenlivě nosí.

Vědoucí veselí je branou k věčnému, jeho dveře se otáčejí ve stěžejích, jež kdysi byly ukovány ze záhad bytí u dovedného kováře.

Od Ehnriedu se cesta zase vrací k zahradním vratům. Její úzká stužka se vine přes poslední pahorek mělkým údolím až k městským zdem. Matně svítí ve třípytu hvězd. Za zámek ční věž svatomartinského chrámu. Pomalu, téměř váhavě doznívá nocí jedenáct hodinových úderů hodin. Starý zvon, na jehož provazech se často třením rozpálily klukovské dlaně, se chvěje údery hodinového kladiva, jehož ponuře komické vzezření nikdo nezapomene

Posledním úderem se ticho stává ještě tišším. Sahá až k těm, kteří byli ve dvou světových válkách předčasně obětováni, jednoduché se ještě více zjednodušilo. Stále totéž nás uvádí v úžas a uvolňuje. Útěcha polní cesty je na ní zcela zřetelná. Mluví to duše? Mluví to svět? Mluví to Bůh?

Vše vyslovuje své odříkání ve stále totéž. Odříkáním neztrácíme. Odříkáním získáváme. Získáváme nevyčerpatelnou sílu prostoty. Útěcha nám poskytuje domov v dávném původu.

Přeložil –ov–

Poznámka překladatele: Rovnocenné přetlumočení filozofických a básnických hodnot tohoto proslulého Heideggerova textu je tvrdým oříškem. Proto překladatel ve své práci nevidí než pokus o vyjádření především básnické podmanivosti „Polní cesty“; vystižení všech filozofických kategorií, symbolů a odkazů čeká na další a další, filozoficky fundovanější překladatele.